

СИТУАЦЫЯ

ЛЁС АДНОЙ БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ ШКОЛЫ

Бабыніцкая дзіцячы сад — сярэдняя школа — найстарэйшая ў Полацкім раёне. Ёй сёлета спаўняецца 155 гадоў. Здаецца, важная дата. Але настрою святкаваць юбілей ні ў настаўнікаў, ні ў вучняў няма. І гэта цалкам зразумела. З 1 верасня сярэдняю школу рэарганізуюць у дзіцячы сад. Вучняў жа, якія з першага класа вывучалі ўсе прадметы на беларускай мове, перавядуць у суседнюю Ветрынскую рускамоўную школу.

Вёска Бабынічы знаходзіцца за 40 кіламетраў ад Полацка, дзе сёлета пройдзе свята беларускага пісьменства. Двухпавярховая школа размешчана якраз на ўездзе ў вёску. Вакол будынка прыгажосць — вачэй не адарваць: дрэўцы рознай формы, клумбы, з густам выкладзеныя каменьчыкамі, драўляны мосцік над штучным вадаёмам. Тут жа стаіць памятны знак славутаму земляку Браніславу Эпімаху-Шыпілу, дырэктару камісіі Інстытута беларускай культуры па складанні слоўніка жывой беларускай мовы.

На ўваходзе ў школу ўздываюць настрой беларускамоўныя надпісы, выразаныя з рознакаляровай паперы: «Шчыра вас вітаем!», «Добрым людзям — добры дзень!». У калідоры на сценах — партрэты выдатных беларускіх дзеячаў. «Іх намалёваў простым алоўкам качагар гэтай школы. Цяпер ён жыве ў Амерыцы», — расказвае вучаніца 10 класа Інга Зайцава на чысцюткай беларускай мове.

Прашу школьнікаў паказаць мне клас беларускай мовы і літаратуры. Там у вочы кідаюцца ручнікі з арнаментам, на якіх ляжаць кнігі. Адрозна ж захацелася сфатаграфавач гэты цуд. Але настаўніца беларускай мовы Святлана Ендаурава сціпла адмаўляецца фатаграфавання і адразу ж дае з шафы копіі ўзнагарод сваіх вучняў. Сярод іх ёсць і дыплом пераможцы рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове. «Яго атрымала мая вучаніца, цяпер ужо калега. Лепш Інгу сфатаграфуйце з яе дыпламамі. Яна ў нас таксама не раз перамагала ў алімпіадах па роднай мове».

Святлана Ендаурава прысвяціла Бабыніцкай школе 30 гадоў свайго жыцця. Паспела нават год папрацаваць у першым яе будынку. Ён (а дакладней, тое, што ад яго засталася) добра відаць з акна класа.

Сённяшні будынак школы яшчэ ў даволі добрым стане, пабудаваны ўсяго 28 гадоў таму. Жыхары Бабыніцкага сельсавета перажываюць, каб пасля таго, як зачыняць школу, ён не паўтарыў лёсу свайго папярэдніка і не ператварыўся ў руіны. А гэта немінуча адбудзецца, калі мясцовыя

ўлады своечасова не знойдуць яму прымяненне.

Паводле слоў вяскоўцаў, школа — гэта культурны цэнтр усяго сельсавета. Клуб закрылі, таму менавіта тут адбываюцца канцэрты, узімку па вечарах у школьную спартзалу прыходзяць усе ахвотныя займацца спортам. «Закрыццё школы — гэта выміранне вёскі. Не будзе школы — моладзь дакладна сюды не паедзе. Ужо пайшлі пагалоскі па вёсцы, што многія збіраюцца ад'язджаць», — кажуць мясцовыя жыхары.

Бабыніцкая школа — сёння адзіная ў Полацкім раёне, дзе не толькі ўсе прадметы выкладаюцца, але і ўся дакументацыя вядзецца на роднай мове. Тут, пераканалася на ўласныя вушы, настаўнікі нават на перапынках і паміж сабой размаўляюць па-беларуску.

— Вучні і настаўнікі ў нас размаўляюць на мове і нясуць яе ў свае сем'і, — з гонарам кажа дырэктар Бабыніцкай дзіцячага сада — сярэдняй школы Вікенцій ШКЛЯНІК. — У школе працуе высокакваліфікаваны калектыў педагогаў, аб чым сведчыць тое, што выпускнікі паступаюць у ВНУ (як рэгіянальныя, так і сталічныя). Працэнт паступлення за апошнія 10 гадоў — ад 50 да 100. Шкада, што школа закрываецца. Але яшчэ больш шкада, што нашых дзяцей пераводзяць у рускамоўныя класы... Ёсць у раёне яшчэ дзве беларускамоўныя школы, але, на жаль, яны знаходзяцца вельмі далёка ад Бабынічаў...

У Бабыніцкай школе беларуская мова жыве ўсюды.

— Мы даведаліся аб закрыцці школы толькі ў сярэдзіне лютага. Таму цяпер апэратыўна рыхтуем дзетак да пераходу на рускую мову навучання,

— дадае Святлана СТАНОЎКА, настаўніца пачатковых класаў. — У нас жа яны праходзяць: «множнік», «здабытак», «дзель». А ў рускамоўнай школе ўсё па-іншаму. Я ўжо сваім па-весіла плакат з перакладам: «множитель», «произведение», «частное». І так па кожным прадмеце. Мы павінны падрыхтаваць сваіх дзетак, каб яны не адчувалі сябе ў новым класе белымі варонамі. Разумею, што ў нашай

Інга ЗАЙЦАВА паказвае свае дыпламы ў класе беларускай мовы і літаратуры.

школе мала дзяцей і іх навучанне доўга абыходзіцца дзяржаве. Але сэрца баліць, што мы толькі сіл уклалі, каб малыя, якія выхоўваліся ў рускамоўных сем'ях, загаварылі па-беларуску! Яны ўжо кажуць «хлопчык», «дзяўчынка», «настаўніца»... Толькі пачаўся гэты працэс станаўлення. А іх пераводзяць у іншую школу, дзе ўсе прадметы выкладаюцца на рускай мове... Нейкі зваротны працэс атрымліваецца...

Надзея ДРЫНДРОЖЫК.
nadzieja@zviazda.by

АД АЎТАРА.

Вось ужо дзесяць гадоў, як я размаўляю не толькі па працы, але і ў штодзённым жыцці па-беларуску. І ўсё дзякуючы таму, што ў мяне была магчымасць вучыцца ў беларускамоўнай школе.

Відавочна, Бабыніцкая школа закрываецца не таму, што яна беларускамоўная, а па аб'ектыўных прычынах: дзяцей з кожным годам усё менш і менш (усяго на сёння тут 34 вучні і 8 дашкольнікаў), і яе фінансава нявыгадна ўтрымліваць дзяржаве.

Але ж у нашай краіне дзве дзяржаўныя мовы. Добра было б, каб і беларускамоўных школ стала калі не больш, дык хоць бы толькі ж, колькі рускамоўных. Каб дзеці, бацькі і настаўнікі маглі ў поўнай меры рэалізаваць выбар, на якой мове вучыцца і выкладаць. Каб мы, беларусы, не страцілі свае карані і адметнасць.

Дзмітрый ХОМА, начальнік упраўлення адукацыі Віцебскага аблвыканкама:

«ДЗЕЦЯМ БУДЗЕ ЛЕПШ»

— На жаль, сёння даводзіцца шмат школ закрываць. За апошнія 11 гадоў — ажно 272. А ўсё таму, што ў вёсках з кожным годам усё менш дзяцей... Калі вырашаем пытанне аб закрыцці школ, глядзім не толькі на колькасць школьнікаў, а і на перспектыву развіцця населенага пункта. Там, дзе сёння не так шмат школьнікаў, але ёсць вытворчасць ды шмат маладых сем'яў, мы нават не падымаем пытанне аб тым, каб нешта закрыць. У вёсках жа, замацаваных за Бабыніцкай школай, зарэгістравана ўсяго 14 дзяцей ва ўзросце ад 0 да 5 гадоў. Сярэдняя напauняльнасць класаў там — 3,2 вучня. На аднаго настаўніка прыходзіцца дзесьці 2 вучні. Атрымліваецца, на клас, дзе вучыцца 25—30 чалавек, траціцца столькі ж грошай, колькі на 3 чалавекі. Відавочна, што ўтрымліваць гэтую школу фінансава немэтазгодна. Акрамя таго, калі ў класе 1—2 вучні, то ім нават кантактаваць у прынцыпе няма з кім. Гэта сур'ёзнае пытанне нават у частцы адаптацыі дзяцей.

Міністэрства адукацыі ставіць перад намі задачу закрываць малакамплектныя і арганізоўваць падвоз у больш буйныя школы. Аптымізаваць сетку навучальных устаноў вобласці, каб вясковыя дзеці атрымлівалі якасную адукацыю і пры паступленні маглі на роўных канкураваць з гарадскімі выпускнікамі. Будынак Бабыніцкай школы знаходзіцца ў адносна добрым стане, але адных толькі сцен недастаткова. Час ад нас патрабуе паляпшэння матэрыяльна-тэхнічнай базы, сучаснага абсталявання, мультымедыйных праграм. Таксама стаіць задача — сабраць лепшых настаўнікаў з розных школ, каб сфарміраваць якасны калектыў педагогаў.

Кіраўнік дзяржавы падпісаў пагадненне з Сусветным банкам аб мадэрнізацыі ўстаноў сістэмы адукацыі. Ветрынская сярэдняя школа трапіла ў лік тых, што будуць фінансавацца па лініі гэтага банка. Сёлета на ўмацаванне яе матэрыяльна-тэхнічнай базы — рамонт класаў, інтэрната пры школе — вылучаецца больш за 800 000 беларускіх рублёў. Гэта школа будзе адпавядаць самым сучасным патрабаванням, не саступіць гарадскім навучальным установам.

У Ветрынскай школе для выпускнікоў з Бабынічаў будзе адкрыта пры класе беларускамоўная група. Дзеці не будуць ні ў якім разе ўшчэmlены. Тое, што яны валодаюць роднай мовай — гэта вельмі добра. Але ж, на жаль, рэаліі такія, што практычна ў кожнай ВНУ навучанне вядзецца на рускай мове. Таму іх усё роўна чакае гэты моўны пераход.

Што датычыцца адаптацыі, мы ставім задачу калектывам прымаць дзяцей з іншых школ, як сваіх. Каб яны не адчувалі сябе там чужымі. І тут жорсткі кантроль з нашага боку. Летась 21 школа была закрыта. І ніводнага звароту па падвозе ды па рабоце гэтых устаноў да нас не паступала.

Пётр ПЯТКЕВІЧ, намеснік старшыні Полацкага райвыканкама: «НІЧОГА НЕ ЗАСТАВАЛАСЯ, ЯК ПРЫНЯЦЬ РАШЭННЕ АБ РЭАРГАНІЗАЦЫІ»

— Мы з павагай ставімся да гэтай беларускамоўнай школы. Там добрыя педагогічны калектывы. Асабіста мяне заўсёды здзіўляла, што са звычайнай вясковай навучальнай установы дзеці паступалі ў БДУ. Асабліва на тыя спецыяльнасці, дзе трэба было здаваць беларускую мову. Спачатку мы планавалі рэарганізаваць яе ў 2018 годзе, каб даць магчымасць дзесяцікласнікам давучыцца ў родных сценах. Але перад намі паставілі задачу ўжо з 1 студзеня ўсе школы раёна перавесці на нарматыўнае фінансаванне. Фінансаванне Бабыніцкай дзіцячага сада — сярэдняй школы на 151,4% перавышае фінансаванне, прадугледжанае базавым нарматывам для вучняў (выдаткі на ўтрыманне 1 вучня на год па гэтай школе складаюць 8195,5 беларускага рубля, па раёне ў сельскіх школах — 4595,7). Таму нам нічога не заставалася, як прыняць рашэнне аб яе рэарганізацыі. За 18 кіламетраў ад Бабынічаў ёсць перспектывная Ветрынская сярэдняя школа. Туды будзе арганізаваны падвоз усіх дзяцей, у тым ліку і з прылеглых вёсак. Чатыром вучням 10-га класа Бабыніцкай школы мы ў наступным навучальным годзе дадзім магчымасць працягваць вывучаць усе прадметы на роднай мове.

МЕРКАВАННІ

«Як вы ставіцеся да аптымізацыі навучальных устаноў?»

З такім пытаннем мы звярнуліся да тых, хто мае дачыненне да гэтай сферы.

Намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Палаты прадстаўнікоў Аляксандр СЯГОДНІК:

— Я лічу, што гэты працэс трэба праводзіць асцярожна і беражліва, зыходзячы з канкрэтнай сітуацыі. Вядома, калі ў класе адзін вучань ці ўвогуле няма вучняў, то аптымізацыю трэба праводзіць і пры гэтым разумець, што школы — гэта цэнтры культуры, цэнтры не толькі адукацыі, але і цэлай культурна-адукацыйнай прасторы.

ЗВЯЗДА

Раней казалі: ёсць школа — ёсць вёска, але, на жаль, сітуацыя змянілася. Сёння, калі ёсць вытворчасць, ёсць працоўнае месца, ёсць і вёска. Як можна абысціся без аптымізацыі, калі вучняў наогул няма? Там, дзе няма навучэнцаў, школа сама па сабе існаваць не можа. Але навязваць і ініцыяваць аптымізацыю ў месцы, дзе ёсць яшчэ дзеці, не варта. Наадварот, трэба захоўваць школы як мага даўжэй.

Начальнік упраўлення адукацыі Магілёўскага абласнога выканаўчага камітэта Уладзімір РЫЖКОЎ:

— Я стаўлюся да гэтага працэсу дрэнна. Чаму? Таму што ўсё павінна жыць і разві-

вацца. У тым сэнсе, што ў свой час не зусім, напэўна, правільна былі выбраны суадносіны перспектывных цэнтраў развіцця і наяўнасці ў іх сацыяльнай сферы. Сёння ёсць шэраг аграгарадкоў і сельскіх населеных пунктаў, дзе існуюць буйныя сацыяльныя аб'екты, — а іх даводзіцца закрываць, бо яны не запатрабаваныя. Вядома, працэс узбудування вытворчасцяў і працэс урбанізацыі — гэта сусветныя тэндэнцыі, ад якіх не сысці. Але неабходна правільна рас-стаўляць прыярытэты і больш развіваць сацыяльную сферу буйных і сярэдніх сельскіх населеных пунктаў. Але разам з тым — палітыку гэтую ажыццяўляць трэба з улі-

кам актуальнага сацыяльна-эканамічнага развіцця. Без аптымізацыі, на жаль, нельга абысціся. Трэба суадносіць даходы і выдаткі. Сёння прыбытковая частка павінна забяспечваць расходную. У сувязі з тым, што практычна ўсе сельскія рэгіёны дацэраваныя, неабходна выраўноўванне даходаў і выдаткаў. Акрамя таго, займацца аднаму педагогу з адным-двума вучнямі — гэта няправільна. Пакутуе не толькі якасць, пакутуе і ўзровень развіцця самога настаўніка. А калі няма развіцця педагога, то складана казаць пра развіццё навучэнцаў.

Уладзіслаў ЛУКАШЭВІЧ.
lukashevich@zviazda.by